

УДК 37+778

Жукровський І. – ст.гр. БФ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ СЕРГІЯ ПАРАДЖАНОВА

Науковий керівник: к.філол.н., ст. викл. Назаревич Л. Т.

Сергій Йосипович Параджанов — визначний вірменський і український кінорежисер, народний артист УРСР і ВРСР (з 1990 р.), посмертно лауреат Державної премії України ієні Тараса Шевченка (1991р.). Він був генієм у всьому: малював, консультував відомих спеціалістів, які працювали з керамікою, склом, порцеляною. Серій Параджанов працював на студії ім. Довженка, а у 1964 р. зняв до 100-річчя М. Коцюбинського фільм «Тіні забутих предків», за який дістав 39 міжнародних нагород, 28 призів на кінофестивалях Музика М.Скорика підсилила емоційність кінострічки, актори з великою майстерністю передали глядачу глибинний творчий задум автора. У 1967 р. Параджанов на Єреванській кіностудії працював над «Коліром гранату», стрічкою про великого вірменського середньовічного поета Саят-Нову, в якій мова йде про духовне життя письменника. Найменший рух кадру глядач сприймає як подієвий вибух, вимагаючи від реценієнта чималої культури, щоб збагнути насичений зміст.

У 1965-68 рр. Параджанов протестував проти масових політичних арештів в Україні, звертався у вищі партійні органи з вимогою пояснити причини переслідувань українських інтелектуалів. Він виступав за проведення відкритих судових процесів, за що й зазнав переслідувань і, намагаючись уникнути арешту, виїхав у Вірменію. У 1971 р. повернувся в Київ і 17 березня 1973 р. був заарештований на п'ять років колонії суворого режиму. Тоді зникли 17 його сценаріїв (було спалено єдину копію «Тіней забутих предків»). У тюрмі він шив мішки, майстрував ляльки із тканин, ниток, сміття, збирав кришки з фольги, пресував їх у медальйони. Автор цвяхом вишкрывав портрет Пушкіна. Один такий медальйон митець подарував Тоніно Гуеррі, той відлив медальйон зі срібла й подарував своєму другові Федеріко Феліні. З Вінницької зони режисер надіслав своїй прихильниці (83-річній Лілі Брік) у день 8-го березня букет із колючого дроту і власних шкарпеток. Про роки ув'язнення Параджанов написав сценарій фільму «Лебедине озеро. Зона», які зняв Юрій Ільєнко. Можемо виокремити натюрморти, виготовлені в тюремних умовах, де найдоступнішим матеріалом були засушені квіти та рослини, знайдені на подвір'ї. А також — натюрморти післятюремного періоду, де майстер надавав перевагу виготовленню ірисів із уламків скла – блакитних, білих, прозорих. Вони викликають враження надзвичайної тендітності, крихкості та швидкоплинності. Дві останні роботи кінорежисера – документальний фільм, присвячений Піросмані, і художня картина «Ашик-Керіб», знята за мотивами казки М. Лермонтова і присвячена пам'яті Андрія Тарковського.

За часів Перебудови послабився тиск на митця – радянська преса називала вчорашнього зека класиком. У лютому 1988 р. кінорежисера запросили до Голландії, де вшанували в числі двадцяти найкращих режисерів світу.

Параджанова поховали 25 липня в Пантеоні геніїв вірменського духу, поряд з Арамом Хачатуряном, Вільямом Сарояном та іншими діячами мистецтва, літератури і науки Вірменії. У 1991 р. в Єревані відкрився музей великого режисера й художника, у Києві на його будинку з'явилася меморіальна дошка. Біля кіностудії О. Довженка відкрито пам'ятник Параджанову, на якому зображені персонажів із фільму «Тіні забутих предків». Вважаємо, що творчість генія потребує подальших наукових студій.